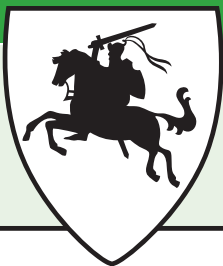

“
SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Skleidžianti tikėjimą Lietuva

Poetė, visuomenininkė Aldona MIKALONIENĖ gimė Lazdijuose. Čia dirbo, užaugino vaikus, nugyveno amžių. Keletas ankstyvos vaikystės metų prabėgo Kaune. Pasak Aldonos, tie metai surikiavo į vietas vertybes. Požiūrį į Tėvynę. Vaikiškomis akimis ji matė okupacijos pradžią, juodus tankus, suvažinėjusius Lietuvos laisvę. Paskutinį Lietuvos valstybės atkūrimo minėjimą. Trispalves vaikų rankose. Laisvės spalvos taip įstrigo į atmintį, kad Lietuvai vėl atkūrus nepriklausomybę tapo gyvenimo dalimi. Lazdijų laisvės kovų muziejuje saugoma įvairiomis progomis sukurtų jos vėliavų kolekcija. Galbūt prie jos bus pridėta ir vėliava, šiais, šimtaisiais Lietuvos valstybės atkūrimo metais, keliaujanti per Lazdijų rajoną. Kas tik nori gali tapti šios istorijos liudininkais - pasirašyti ant vėliavos ir paliudyti tikėjimą Lietuva.

- Ši lazdijiečių akcija vienintelė Lietuvoje. Kaip jums kilo tokia originali idėja?

- Artėja šimtmetis, galvoju, reikia kažką daryti, kad jis būtų visiems įsimintinas. Sumaščiau išsiuvinėti vėliavą atgimusiai Lietuvai ir ją padovanoti Laisvės kovų muziejui. Vėliava turėjo atsirasti prie kitų penkiolikos kitoms progoms išsiuvinėtų mano vėliavų. Bet renginys neįvyko dėl nenumatytų aplinkybių. Vasario 16-osios išvakarėse muziejaus direktorė susižeidė, minėjimas neįvyko ir aš nebežinojau, ką daryti su savo vėliava. Kilo mintis per minėjimą Lazdijų bažnyčioje vėliavą įteikti rajono merui ir paprašyti, kad ji iki kitos Vasario 16-osios keliautų per rajoną, visi žmonės prie jos prisilietę pajustų svarbios sukakties prasmę. Tą patį mėnesį įvyko rajono tarybos posėdis, jame buvo nuspręsta išlydėti vėliavą į kelionę per mokyklas, seniūnijas. Sudarytas grafikas, kuriuo metu vėliava iš vienos įstaigos perduodama kitai. Jo tvarkingai laikomasi. Vėliava gražiai sutinkama vienoje seniūnijoje ir iškilmingai perduodama kitai. Vėliavos išskirtinumas tas, kad kitoje jos pusėje kiekvienas ją priėmęs gali pasirašyti. Pasirašė savivaldybės vadovai, tarybos nariai, seniūnijų atstovai. Norinčiųjų palikti pėdsaką daug, todėl padariau priedus, ant kurių galės pasirašyti kas tik nori. Liepos 6-ąją giedojame himną - pasirašė visi giedotojai, vyko mano genties susitikimas - pasirašė visi giminės. Vasario 16-ąją po kelionės po rajono miestelius, mokyklas, įstaigas vėliava sugrįš į savivaldybę. Vyks sutiktuvės. Tikiu, kad su mano pagalba Lietuvos valstybingumo šimtmetį įsimins visi lazdijiečiai.

- Ar patiko žmonėms jūsų idėja?

- Aš tą vėliavą išsiuvinėjau, aplikavau, niekas nežinojo, niekam

► Per rajoną keliausios šimtmečio vėliavos antrininę lazdijetė Aldona Mikaloniene ketina įteikti Seimo pirmininkui

nesigyriau. Visą gyvenimą, jeigu noriu ką originalaus padaryti, tai ir padarau. Man idėjos kyla prieš du arba tris mėnesius, tada visa galva pasineriu ir neišneriu, kol idėjos neįgyvendinu. Ši mano misija baigsis Vasario 16-ąją, kai vėliava, apkeliausi visą rajoną, sugrįš į Lazdijus. Visiems sakau, kad ir kaip būtų, turiu tos dienos sulaukti. Jau senokai esu pensininkė, bet rajone visi mane pažįsta kaip neramią sielą. Visuose minėjimuose, šventėse dalyvauju, savo kūrybos eilėraščius skaitau. Pirmą vėliavą aš išsiuvinėjau 1991 metų sausio 13-ąją. Parlėkiau namo su autobusu iš Vilniaus ir per naktį pagaminau vėliavėlę, ant kurios juodais siūlais nuo visų lazdijiečių išsiuvinėjau žodžius „Lietuva, tu man viena“. Palikome ją ant Seimo barikadų. Viliuosi, kad pakliuvo į muziejų. Tai buvo mano pirmoji vėliava. Vėliau mes ne kartą važiuojome budėti prie televizijos bokšto, televizijos pastato, aš veždavau ir pirmosios vėliavos kopiją, kuri dabar saugoma Laisvės kovų muziejuje Lazdijuose.

- Nesuklysiu pasakiusi, kad esate Lietuvos patriotė?

- Ar gali būti kitkuo, kai savo akimis esi viską matęs. Mano tėvai buvo silpnučiai ūkininkai. 1939 metais tėvai paliko ūkį ir išvažiavome į Kauną. Man tada buvo penkeri. Tėveliai dirbo, mane palikdavo vieną. Viena diena man neišėina iš atminties. Žiūriu pro antro aukšto langą ir nesuprantu, kur visi gatvėmis eina. Tėvai vedasi vaikus, vaikai nešasi trispalves vėliavėles. Kaip aš norėjau tokios vėliavėlės! Nuspalvinau trispalvę, kaip penkiametė sugeba, iš malkos atskėliau kotelį, pritaisiau. Va, ir aš turiu vėliavėlę! Parėjo tėtis pietų, o aš jam rodau vėliavytę. Tėtis įdiržusiomis

kalvio rankomis glaudė prie savęs ir prašė nepamiršti šios brangios dienos. Išvėlė jis mano drabužėlį pajuodusiomis rankomis. Jis verkė ir šluostėsi akis, kad nematyčiau ašarų. Tada dar nesupratau, kodėl ta diena jam buvo tokia brangi. Tai buvo 1940 metų vasario 16-oji. Iki okupacijos buvo likę mažiau negu pusmetis. Labai gerai prisimenu tą dieną, kai tankai įsiveržė į Lietuvą. Mes gyvenome Jonavos gatvėje netoli Neries. Ten buvo žvyrduobės, pripilta žemių ir atiduota žmonėms auginti daržus. Mes su mama tą dieną ten buvome. Jau agurkiai rasdavosi, jau pomidorai rausti pradėjo. Šilta, jokio vėjo. Vaikui noris dainuoti, šokti. Tik staiga girdime: baisus ūžimas, žemė dreba. Išlipome iš tos duobės ir - o Dieve,

► Lietuviai myli savo Tėvynę, bet kartu nepaprastai pyksta ant valdžios. Kad ji korumpuota, kad vagia, verslą žlugdo, kad kainos didelės

prieš mus tankas paskui tanką kaip skėriai juodi rėpioja. Vos spėjome pabėgti. Mes nesupratome, kas tai. Parlėkėme namo, o tėvelis jau žinojo. „Viskas, jau po Lietuvos“, - pasakė. Ir nuo tada maniję brendo neapykanta juodiems tankams. Ir nuo tada aš tautinių vėliavėlių nemačiau. Štai kada aš tapau patriote. Nuo pirmos okupacijos dienos. Kaime gyvendama nebūčiau mačiusi Vasario 16-osios trispalvių, kurios maniję jaugo. Galbūt tas vėliavas iš savo širdies imu ir visiems rodau.

- Kaip jūs pergyvenote tą laiką, kai tautinės vėliavos buvo slepiamos giliai tamsiuose stalčiuose?

- Kaip daugelis. Tada buvau dar vaikas. Mano tėvelis buvo tikras lietuvis patriotas. Jis klausydavo Amerikos balso ir netverdavo: „Čia taip ilgai nebus, taip ilgai nebus.“ Taip ir gyvenome. Kur dėsime. Trispalvę mes visą laiką turėjome. Ir iki šiol dar yra išlikusi nedidelė, per lenkimus sudulėjusi. Mano tėvai buvo paprasti darbininkai, mama dirbo audimo fabrike, tėtis, Eduardas Jaciunskas, Lazdijų apylinkėse buvo žinomas kalvis. Ateidavo vyrai pas mus ir visaip kalbėdavo. Ir verkėdavo, ir dejuodavo, ir bandydavo įsiteigti, kad gal bus gerai. O kaip ir kam buvo gerai, žinome. Buvo, kas ėjo okupantų su rožėmis pasitikti. Patys žinote iš istorijos, ir man nėra ką pasakoti.

- Kaip ši karta, jaunimas, suvokia patriotizmą? Ar gerbia trispalvę?

- Apie tai labai sunku kalbėti. Žinoma, gerbia ir širdy nešioja daug meilės gimtinei. Ir norėtų čia gyventi, bet kartais juos taip nuvilia mūsų tvarka, kad nebenori eikvoti jėgų. Mano jauniausias anūkėlis Ignas išvažiavo į Airiją. Kas jam ten buvo, gal nepritapo, bet vieną kartą jis man sako: „Būbute, ar jūs nepyksit, jei aš grįžtu.“ Aš nepyksiu, aš didžiuliuosi tavimi, raminau jį. Grįžo ir iš karto į Lietuvos kariuomenę. Su pirmąja savanoriu grupe išėjo atlikti piliečio prievolės. Po tarnybos verslą Šiauliuose pradėjo kurti. Kažkokį sportinį - laipiojimas dirbtinė

mis uolomis. Iš pradžių lyg nieko, buvo užsidedęs, o paskui mokesčiai, patalpų nuomos kainos užspaudė. Nervinosi, kokia čia valdžia esanti, kad jaunimo nepalaiko. Nusibodo, trenkė viską ir vėl išvažiavo atgal. Kažkokie mokesčiai jį dar Airijoje pasivijo. Kiek reikėjo nervų, kol įrodė, kad neteisėta, kiek jėgų reikėjo, kol grąžino, kas permokėta. Sako negalys grįžti, kol čia tokia neteisybė. Kai mano anūkas pasako niekada negrįšias į Lietuvą, manot aš laiminga? Man baisiausiai per širdį eina, bet nieko negaliu padaryti.

- Ar lietuviai myli savo Tėvynę?

- Myli, bet kartu nepaprastai pyksta ant valdžios. Pyksta, kad ji korumpuota, kad vagia, verslą žlugdo, kad kainos didelės. Lazdijų krašte kainų skirtumas labai juntamas. Lenkija vos už kelių kilometrų, žmonės važiuoja ir beveik perpus sutaupo. Kalbu žmonių vardu, ne savo. Aš nemoku pykti. Žinau, ką palaikau ir už ką. Man nereikia draskytis. Visą gyvenimą, kur dirbau, neturėjau priešų. Oponentų galbūt yra, bet priešų - ne. Ir dabar, kai užverda rietenos, ramiai sakau: o juk labai gerai buvo tarybiniais laikais. Ir pavogti buvo galima, ir kainos buvo mažos. O dabar? Ar tie, kurie nori pavogti, nepavagia? Milijonais pavagia. Klausau, per televiziją Uspaskichas giriasi per mėnesį uždirbęs milijoną. Dieve mano, kaip? Kiek jis kojų, rankų, galvų turi, kad uždirbtų tą milijoną? Tai - ne uždirbimas. Paprastiesiems žmonėms nesuprantami tokie dalykai, jie mato, kad lygybės nėra, mato, koks atotrūkis tarp skurdo ir prabangos.

- Kokią regite Lietuvos ateitį?

- Aš vis dar laikiu. Gal pasimokyks, gal ką sugalvos. Gal PVM sumažins, gal bus mažiau biurokratizmo. Leis žmonėms uždirbti, verslui kvėpuoti, kad jaunimas iš užsienio pradėtų grįžti. Aš dar tikiu, kad bus gerai. Mano proanūkiai dar tik į pirmą klasę eina, tikiu, kad jiems bus daug geriau ir aiškiau. Kiek dar laiko liko? 20 metų. Mažiau, negu nuėjome griūdami ir keldamiesi. Bet aš tikiu Lietuvą.

- Dirbote visą gyvenimą atsakingus ir garbingus darbus. Ar užsidirbote pakankamą pensiją?

- Gaunu 230 eurų... Dar pašalpą už velionio vyro tremtį. Išsilikau. Nesakau, kad daug, bet ir nevertu. Kalba jau ir prezidentė, kad reikia rasti būdų padidinti pensijas, atlyginimus kelti. Viena pažįstama sakydavo gaudavusi 48 rublius, ir už butą susimokėdavusi, ir vaikus į mokyklą išleidusi. Buteliuką nuo alaus parduoti, ir kepaluką duonos nusiperki. O kiek dabar reikia parduoti butelių, kad nusipirktum kepaluką duonos? Daug kas verkia tų laikų. Tik ar verta, prisiminus, kas iš mūsų buvo atimta.

Kalbino Dalia BYČIENĖ

Specialiųjų tarnybų daug, tik nuveiktų darbų mažoka

Kodėl? Smetonos laikais užteko valsičiuję vieno policininko. Dabar turime atkurtą valstybę ir tiek daug specialiųjų tarnybų. Ar nesidubliuoja jų darbas, ar mums, kaip valstybei, jų tiek reikia? Ar Lietuva tokia turtinga valstybė, kad gali sau leisti turėti tiek tarnybų?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo nariai Vitalijus GAILIUS ir Arvydas ANUŠAUSKAS, buvęs Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Artūras PAULAUŠKAS ir premjero patarėjas kovai su korupcija Skirmantas MALINAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Vienu metu buvo nuskambėjęs siūlymas sujungti Specialiųjų tyrimų tarnybą ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą. Buvo svarstyta, išsakyti argumentai „už“ ir „prieš“, paskui šios minties atsisakyta.

VGAILIUS: Diskusija apie keitinimus sujungti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą su Specialiųjų tyrimų tarnyba vyko, kai Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba neteikdavo tam tikrų duomenų Specialiųjų tyrimų tarnybai. Asmeniškai šita teisinę spragą sprendžiau būdamas tarnybos vadovu.

Šiuo metu buvo diskusija dėl Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos, šios Vyriausybės programoje ir planuose numatytos teisėkūros procedūros. Dėl Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos sujungimo su Muitinės kriminaline tarnyba ir šitos vienos institucijos inkorporavimo į finansų sistemą. Tai yra Finansų ministerijos pavaldumo srities biudžetinė įstaiga, statutinė įstaiga. Šis projektas, netgi tokios tarnybos statusas jau buvo parengtas Finansų ministerijoje, jis buvo svarstomas, paskui pasitraukta ir pasilikta prie esamos padėties.

Laikauisi ir laikiausi pozicijos, kad Lietuvai už viešąją saugumą atsakingų institucijų yra per daug. Šiandien už viešąją saugumą yra atsakinga ir policija, ir Viešojo saugumo tarnyba, ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba pagal kompetenciją. Estai yra seniai pažengę į priekį - jie pasirinko kelią, kad už viešąją saugumą yra atsakinga viena policija. Manau, Lietuvoje turėtų būti taip pat: už viešąją saugumą turėtų būti atsakinga viena institucija - policija kartu vykdytų ir viešojo saugumo funkcijas, ir valstybės sienos apsaugos funkcijas.

Europos Komisija 2014 metų ataskaitoje mūsų Specialiųjų tyrimų tarnybą išskyrė kaip instituciją, kuri turi įrankius ir nepriklausomumą. Manau, kad dėl šios institucijos, kurios uždaviniai yra politinė, stambioji korupcija, jos prevencija, užkardymas ir visos represinės priemonės, nereikėtų diskutuoti ir leisti šitai institucijai dirbti.

Dėl viešojo saugumo laikais ir laikysiuosi pozicijos, kad už viešąją saugumą atsakingų subjektų yra per daug. Kriminalinės žvalgybos subjektų skaičius vidaus reikalų sistemoje - septyni - yra per didelis. Tai pastebime tada, kai tarp tų subjektų nesuvaldome konkurencijos. Teisės aktai ir prokurorų priežiūra rodo, kad tos konkurencijos iš tikrųjų nesuval-

Darius Juščio nuotr.

dome. Todėl manau, kad vidaus reikalų sistemoje tiek kriminalinės žvalgybos subjektų, tiek viešojo saugumo subjektų skaičių būtina mažinti. Ir tai būtų racionalu, optimalu, tai būtų mūsų valstybei naudingi sprendimai.

A.ANUŠAUSKAS: Ne su viskuo galiu sutikti, kas pasakyta. Pirmiausia sunkiai palyginamos dabartinė ir tarpukario Lietuva. Vien visuomenės sandara, visuomenės požiūris į teisėsąugą labai sunkiai palyginamas, sakytčiau, labai stiprų antspaudą uždėjo sovietmetis. Dalis visuomenės nepasitiki teisėsąuga, nors pasitikėjimo kreivė kyla ir atskiros institucijos yra iškovojušios gana aukštą pasitikėjimą, pavyzdžiui, policija.

Kitas dalykas dėl specializuotų teisėsąugos institucijų. Čia nekalbu apie saugumą, žvalgybą, tai tarsi nėra teisėsąuga, visai kiti dalykai. Specializuotos teisėsąugos institucijos egzistuoja daugelyje pasaulio valstybių. Kai kurios, kaip Estija, sugeba viską sujungti po Vidaus reikalų ministerijos sparnu. Bet mes šiek tiek didesnė valstybė, gal galime sau leisti ir šiek tiek didesnį policininkų skaičių tam pačiam gyventojų skaičiui.

Bet, pabrėšiu, specializacija neišnyks, net jeigu sujungsimė institucijas, net jeigu prijungsimė prie policijos, vis tiek bus padaliniai, kurie specializuosis savo srityje. Ne kiekvienas gali būti kriminalinės policijos darbuotoju, nes tam prasciausiai neturės įgūdžių, bet jis

gali būti puikus patulinės tarnybos darbuotojas, ne kiekvienas gali būti „Aro“ pareigūnu, nes tam reikalingi specialūs įgūdžiai, nuolatiniai mokymai, bet kuo puikiausiai gali būti eiliniu policininku.

Prieš kurį laiką buvo tokių bandymų: pavyzdžiui, Vidaus reikalų ministerija ima po savo stogu visų institucijų biudžetus ir juos tvarko. Paskui buvo to atsisakyta, kiekviena institucija pati tvarko savo biudžetą. Dabar einama dar kitu keliu, kai pačiose specializuotose institucijose jungiami padaliniai, kurie turėjo vos ne atskirą juridinį statusą. Pasienio apsaugos tarnybos rinktinės ir panašiai. Vyksta jungimas, centralizavimas.

Policininkai dažnai kelia klausimą dėl algų didinimo, galiausiai gauna kontrargumentą - o gal jįsų per daug? Optimizuosime funkcijas, sumažinsime, kažką sujungsime, daugiau paleisime automobilių ir policininkų į gatves ir išaugs jųsų atlyginimai. Taip, galima pasirinkti ir tokį būdą, bet nemanau, kad jis pats racionaliausias, viešojo saugumo sąskaita nelabai pritaipsų. Juolab prisimenant kokių dviejų dešimtmečių įvykius, kai policijos aprūpinimas

Mes šiek tiek didesnė valstybė, gal galime sau leisti ir šiek tiek didesnį policininkų skaičių

Arvydas ANUŠAUSKAS
Seimo narys

buvo kitoks, specializuotų institucijų nebuvo, o organizuotas nusikalstamumas buvo sunkiai suvaldomas. Manau, dabartinėje situacijoje kažką keisti galima, bet

nenorėčiau, kad tai atrodytų kaip reformos dėl reformų.

A.PAULAUŠKAS: Pavadinimas „spec. tarnyba“ ne visai juridinis. Bet mes turbūt suprantame, kad kalbame apie kriminalinės žvalgybos subjektus, kurie atlieka tam tikrus tyrimus. Kriminalinę žvalgybą vykdo 8 institucijos, tai yra nepigus darbas, kuris reikalauja visų pirma finansų, parengtų žmonių ir, be abejo, tam tikros infrastruktūros. Kad visos tarnybos turėtų visą infrastruktūrą, mes turbūt negalime kalbėti.

Galima užduoti klausimą, kiek jie tos informacijos surenka, kiek jos panaudoja arba kiek dalinasi. Manau, čia turbūt yra visų mūsų kriminalinės žvalgybos institucijų silpnoji vieta, kad nėra tokios institucijos, - tą turėtų daryti prokuratūra, bet ji neturi tiek įgaliojimų ir nėra tiek pajėgi, - kuri vertintų finansus, kompetenciją, rezultatus, galimybę bendradarbiauti, dalintis informacija, pasitikėti. Iš visų mano paminėtų požymių būtų galima spręsti, ar tarnybai tikrai reikia kriminalinės žvalgybos funkcijų ar ne.

Labai ilgai Kalėjimų departamentas įrodinėjo, kad jiems reikia kriminalinės žvalgybos funkcijų. Nežinau, kaip dabar, bijau suklysti, bet dar prieš metus nieko nebuvo padaryta. Jie neturi resursų šitai tarnybai išvystyti. Bet tokią funkciją turi. Gal atlieka fragmentinius veiksmus, bet sisteminės kriminalinės žvalgybos, aišku, nevykdo.

Esu stažavęs Amerikoje kovos su organizuotu nusikalstamu srityje. Ten praktika yra tokia, kad visos tarnybos yra suvienijamos į vieną kumštį. Visų tarnybų atstovai yra deleguojami į vieną padalinį ir jie vykdo ir kriminalinę žvalgybą, ir viešą žvalgybą, ir tyrimus, tokiu būdu gali tam tikras gaugas stebėti ir demaskuoti per tam tikrą laiką. Toks bendradarbiavimas, mano nuomone, yra prasmingas, ir pas mus būtų prasmingas.

Pasiskaičiu už STT ir FNTT sujungimą. Čia buvo gerai pasakyta - specializacija ar atskiroje, ar bendroje institucijoje visada bus. Bet dabar tyrimai dažnai susipina. Tiriant korupciją negalima netirti ir finansinio ryšio, finansinių operacijų, todėl matome, kad kai kur tie tyrimai ir šlubuoja.

Manau, kardinalios reformos tikrai nereikia. Institucijos jau turi ir praktiką, ir patirtį, bet jeigu pasižiūrėtume į muitinę, ekonominę policiją, jų veikla tikrai labai panaši. Arba vadovybės apsauga. Todėl nereikėtų išskaidyti tų funkcijų, o atvirkščiai - bandyti centralizuoti ir, kai reikia, nukreipti į didžiausius ir pavojingiausių reiškių, tokių kaip organizuotas nusikalstamumas, korupcija, atskleidimą. Tokiu atveju sutauptume resursus ir rezultatai būtų daug geresni.

Aišku, visada yra pavojūs monopolizuoti informaciją. Jeigu viena institucija turi labai daug informacijos ir ja nesidalina arba nesugeba jos apdoroti ir įvertinti, vadinasi, yra didelė spraga šitoje veikloje. Labai svarbu pasitikėjimas, kiek galima keistis informacija. Mūsų informacijos apsikeitimą vertinčiau vidutiniškai. Informacija neteikia ir nusikalstamoms struktūroms. Tai- nežinau, kaip dabar, bijau suklysti, bet dar prieš metus nieko nebuvo padaryta. Jie neturi resursų šitai tarnybai išvystyti. Bet tokią funkciją turi. Gal atlieka fragmentinius veiksmus, bet sisteminės kriminalinės žvalgybos, aišku, nevykdo.

S.MALINAUSKAS: Čia turbūt atskiri dalykai, galima kalbėti apie funkcijas, galima kalbėti apie institucijų skaičių, galima pradėti gal nuo konkretesnių dalykų. Buvo mintis jungti FNTT prie Valstybės mokesčių inspekcijos, taip pat pavaldumas būtų Finansų ministerijai, vėliau atsirado mintis ir apie Muitinės kriminalinę tarnybą. Bet kiekvieną kartą jungiant reikia su-

prasti vieną dalyką: žymiai lengviau kalbėti apie biurokratinio aparato mažinimą kitose sferose, bet kai kalbame apie teisėsąugos institucijas, pirmiausia susiduriame su labai specifinėmis kompetencijomis, ir jeigu jos išnyksta, išeina žmonės, keičiasi pavaldumas, kei-

Jeigu norime, kad institucijos dirbtų gerai, turime pagalvoti apie tarnybų vadovų tolesnį darbą

Artūras PAULAUŠKAS
Buvęs Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas

čiasi atlyginimai, keičiasi struktūros, susiduriame su rimtomis rizikomis.

Premjeras ne kartą yra išsakęs savo poziciją, kad šiuo atveju esminis momentas yra ne institucijų skaičius, bet rezultatai, kiek atskleista bylų, nusikalstamų veikų ir panašiai. Galime pamatyti kitą ginčą - dabar Generalinei prokuratūrai vėl siūlomas Prokuratūros įstatymas ir ten yra numatytas specialiojo prokuroro institutas. Ten ginčas kyla į kitą pusę: o kaip dabar bus specialusis prokuroras be savo komandos, ne kaip atskira institucija, o Generalinės prokuratūros sudėtyje? Visą laiką susidursime su argumentais, kad galima net ir didinti tam, kad būtų užtikrintas didesnis nepriklausomumas, decentralizacija, kad tiriant, pavyzdžiui, politinės korupcijos bylas nebūtų galima daryti politinio spaudimo ir panašiai. Ir atvirkščiai - galime susidurti su argumentais, ar reikia daug institucijų, nes jos kainuoja, jų turi būti tiek, kiek reikia ir ne daugiau, jeigu tai yra formaliai kuriamas biurokratinis aparatas, tai yra problema.

Vyriausybės pasitarime su institucijų vadovais buvo kalbama, kad vienas iš lengviausių būdų - bandyti dar labiau plėsti prevencines funkcijas, galbūt būtų galima netgi plačiau taikyti kai kuriuos naujus metodus, kad būtų galima susirinkti informaciją apie galimas nusikalstamas veikas. Tada atsiranda kiti klausimai. Kiek toli galime eiti, kiek tai susiję su privatumo apsauga, kiek tai yra viešasis interesas. Tai nėra mechaninis klausimas, kad mes sujungiame vieną instituciją su kita ir bus šiek tiek paprasčiau.

Pavyzdžiui, telefoninio sukčiavimo atvejai. Čia nėra institucijos ar net ir finansavimo klausimas. Man pačiam tenka dirbti Kalėjimų departamento tema, tenka važinėti po kalėjimus. Iš principo jau dabar galime skambučį slopinimo įrangą turėti daugumoje pataisos namų. Kas atsitinka, kaip realiai veikia sistema? Yra krūva priežasčių, kodėl jinai neveikia: dėl to, kad galbūt aplinkiniams gyventojams trukdys, galbūt yra kažkokios kitokios techninės problemos, nors tai diegiantys operatoriai sako: mes tas technines problemas išspręstume. Realiai nėra noro. Jeigu tavo

atvejis, telefoninio sukčiavimo atvejai. Čia nėra institucijos ar net ir finansavimo klausimas. Man pačiam tenka dirbti Kalėjimų departamento tema, tenka važinėti po kalėjimus. Iš principo jau dabar galime skambučį slopinimo įrangą turėti daugumoje pataisos namų. Kas atsitinka, kaip realiai veikia sistema? Yra krūva priežasčių, kodėl jinai neveikia: dėl to, kad galbūt aplinkiniams gyventojams trukdys, galbūt yra kažkokios kitokios techninės problemos, nors tai diegiantys operatoriai sako: mes tas technines problemas išspręstume. Realiai nėra noro. Jeigu tavo

Ar eilinis pilietis gali jaustis saugesnis žinodamas, kad dirba tiek institucijų?

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

pataisos namuose telefonas kainuoja 300 eurų ir jeigu tavo prižiūrėtojas gauna 400 eurų už tai, kad dirba 24 valandas per parą ir prižiūri bendrabučio tipo kameroje sėdinčius keliolika žmonių, ir kai ten kyla koks nors ginčas, jis ten turi eiti ir nežino, ar išeis sveikas...

Pavyzdžiui, kodėl iki šiol Alytaus pataisos namuose medicinos dalyje, kurioje susitinka kaliniai iš įvairių izoliuotų sektorių, nėra vaizdo kameros. Jos įrengtos kiekvieno budėtojo bokštelyje, kad pasižiūrėti, ar jis nemiega, bet kameros nėra tenai, kur gali būti apsieikiama draudžiamomis medžiagomis. Kodėl tokie klausimai nesprendžiami?

G.JAKAVONIS: Ar eilinis pilietis gali jaustis saugesnis žinodamas, kad štai dirba tiek institucijų, tiek žmonių?

VGAILIUS: Jaučiuosi saugiai ir man sunku vertinti kitaip, nes daugiau kaip 20 metų išdirbau viešojo saugumo srityje, sąžiningai ir atsakingai dirbau su kriminalinės žvalgybos informacija. Be jokios abejonės, problemų daug ir Valstybės saugumo departamente tų problemų apstu. Šiandien matome iškeltus ir viešumą galimus pareigūnų korupcinius ryšius, pareigūnų piktavalių vadovais buvo kalbama, kad vienas iš lengviausių būdų - bandyti dar labiau plėsti prevencines funkcijas, galbūt būtų galima netgi plačiau taikyti kai kuriuos naujus metodus, kad būtų galima susirinkti informaciją apie galimas nusikalstamas veikas. Tada atsiranda kiti klausimai. Kiek toli galime eiti, kiek tai susiję su privatumo apsauga, kiek tai yra viešasis interesas. Tai nėra mechaninis klausimas, kad mes sujungiame vieną instituciją su kita ir bus šiek tiek paprasčiau.

Pavyzdžiui, telefoninio sukčiavimo atvejai. Čia nėra institucijos ar net ir finansavimo klausimas. Man pačiam tenka dirbti Kalėjimų departamento tema, tenka važinėti po kalėjimus. Iš principo jau dabar galime skambučį slopinimo įrangą turėti daugumoje pataisos namų. Kas atsitinka, kaip realiai veikia sistema? Yra krūva priežasčių, kodėl jinai neveikia: dėl to, kad galbūt aplinkiniams gyventojams trukdys, galbūt yra kažkokios kitokios techninės problemos, nors tai diegiantys operatoriai sako: mes tas technines problemas išspręstume. Realiai nėra noro. Jeigu tavo

atvejis, telefoninio sukčiavimo atvejai. Čia nėra institucijos ar net ir finansavimo klausimas. Man pačiam tenka dirbti Kalėjimų departamento tema, tenka važinėti po kalėjimus. Iš principo jau dabar galime skambučį slopinimo įrangą turėti daugumoje pataisos namų. Kas atsitinka, kaip realiai veikia sistema? Yra krūva priežasčių, kodėl jinai neveikia: dėl to, kad galbūt aplinkiniams gyventojams trukdys, galbūt yra kažkokios kitokios techninės problemos, nors tai diegiantys operatoriai sako: mes tas technines problemas išspręstume. Realiai nėra noro. Jeigu tavo

Ar eilinis pilietis gali jaustis saugesnis žinodamas, kad dirba tiek institucijų?

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

apsaugos departamentas ir mano įvardytos viešojo saugumo tarnybos yra subjektai, skirti užtikrinti viešąją saugumą, bet kai susiduriame su kritine situacija, kas tą viešąją saugumą užtikrina? Policija, pasitelkusi jų galimybes.

Turėtume labai atsakingai ir remdamiesi geriausia pasaulio praktika įgyvendinti tuos pokyčius. O nežinau, kuri jau turbūt 10 metų vyksta su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, yra pati didžiausia yda ir pati didžiausia mūsų valdžios problema. Buvo minima, kad jungsimė su Valstybine mokesčių inspekcija, su Muitinės kriminaline tarnyba, su Specialiųjų tyrimų tarnyba, prie policijos jungsimė, tai tokius veiksmus reikia daryti greitai, atsakingai, bet ne 10 metų.

Kriminalinės žvalgybos pareigūnai be rizikos nėra kriminalinės žvalgybos pareigūnai. Kiekvienas kriminalinės žvalgybos metodas yra savotiška rizika ir kai pareigūnai dirba nežinioje, kas bus su jais ateityje, tai jie, be jokios abejonės, neprisima profesinės rizikos, ir ta institucija balansuoja, žmonės ateina į darbą savų reikalų susitvarkyti. Turi būti vieną kartą pasakyta: bus taip, ir taip padaryti. Bet kai per metus vidaus reikalų ministro pozicija pasikeičia penkis kartus, tai tas pats vidaus reikalų ministras atrodo nekaip.

A.PAULAUŠKAS: Bet iki 2016 metų FNTT netgi lėšų neturėjo kriminalinei žvalgybai.

VGAILIUS: Turėjo tų lėšų, tiktai turbūt nenaudojo. Premjero patarėjas labai teisingai atkreipė dėmesį į Kalėjimų departamentą. Kalėjimų departamentas perka įrangą, kad nuslopintų pusę Marijampolės arba pusę Alytaus, bet kažkodėl neperka įrangos, kad pareigūnai galėtų nueiti ir paimti du telefonus iš konkrečios kameros.

A.ANUŠAUSKAS: Iš tikrųjų yra ir tokia įranga.

VGAILIUS: Paprasčiau nueiti ir paimti tuos telefonus iš kišenės, iš po pagalvės. Bet ne, reikia pirkti įrangą, kad nuslopintų pusę Alytaus.

G.JAKAVONIS: Geopolitinė padėtis diktuoja, kad didiname išlaidas gynybai. Didiname apmokėjimą policijai. Prokuratūrai siūloma steigti specializuotą padalinį su geromis algomis ir pan. Galvoju, jeigu čia būtų Šiaurės Korėja, man viskas būtų aišku. Ar ne policinėje valstybėje gyvename?

VGAILIUS: Dėl prokuratūros tai savo nuomonę galiu pasakyti. Nereikėjo suvienodinti pagal darbo užmokesį Organizuo- tų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokurorų su aplinkinės prokurorais. Turėjome stiprią specializuotą padalinį, bet turėjome labai neakvalifikuotą, labai nekompetentingą Generalinės prokuratūros vadovybę, tai dabar turime kažkaip

kompensuoti tuos praradimus. Turime atgauti Organizuo- tų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamentą, kurio dėka mes esame kaip valstybė. Jis įsteigtas 1993 metais, dirbo kryptingai, lauzė nusikalstamų susivienijimų stuburus, sodino korumpuotus asmenis, bet buvo laikotarpis, kai vadovybė šitą padalinį sunaikino. Iš jo išėjo šiandien stipriausi advokatai.

Laikauisi ir laikiausi pozicijos, kad Lietuvai už viešąją saugumą atsakingų institucijų yra per daug

Vitalijus GAILIUS
Seimo narys

G.JAKAVONIS: Ką daryti, kad Lietuvoje būtų geriau?

A.ANUŠAUSKAS: Pirmiausia nelyginti su Šiaurės Korėja. Nelyginkime savęs su totalitarine valstybe. Pas mus 1 proc. suaugusių gyventojų užimti šiuo svarbiu darbu, t.y. viešąja tvarka ir gynyba. Tai labai nedidelis procentas, totalitarinėse valstybėse skaičiai dešimteriopi ir dar didesni. Jie tam išleidžia 60 proc. biudžeto ir 80 proc., kaip sugebėda-

Ar institucijų bus daugiau ar mažiau, viskas priklauso nuo rezultatų

Skirmantas MALINAUSKAS
Premjero patarėjas kovai su korupcija

vo Sovietų Sąjunga. Šiaurės Korėja, manau, dar daugiau išleidžia. Šiuo atveju tikrai nėra ką ir lyginti.

Ką daryti, kad gyventume geriau, tai čia labai bendras klausimas. Ką daryti, kad ir pareigūnai įrangą, kad nuslopintų pusę Marijampolės arba pusę Alytaus, bet kažkodėl neperka įrangos, kad pareigūnai galėtų nueiti ir paimti du telefonus iš konkrečios kameros.

A.APAULAUŠKAS: Mano požiūriu, viešojo tvarka, tiksliau, reaguojimas į viešosios tvarkos pažeidimus yra daug geresnis. Atsirado daugiau žmonių, dirbančių gatvėse: budinių ekipažų, kurie gali labai greitai sureaguoti į įvykį. Aišku, įvykiai yra pirmos, antros, trečios kategorijos, žmonės kitą kartą ilgiau laukia, jeigu jų, sakysime, tik mašiną apvogė, nei kokių nužudymo atvejų, į kurį reaguojama staigiai. Apskritai viešojo tvarką yra pagerėjusi.

Ši reforma apnuogino trūkumus, nes dabar išeitų, kad ekipažas, kuris reaguoja į įvykius, taip pat yra ir tyrėjai. Jie turi apžiūrėti įvykio vietą, paimti įrodymus, apklausti žmones.

G.JAKAVONIS: Bet ar tai blogai?

A.PAULAUŠKAS: Jie tiesiog nėra pajėgūs. Įsivaizduokite: atvažiuoji į įvykį, tarkim, vagystę, turi apklausti žmones, sužūrėti pėdsa-

kus, visa kita, bet tau reikia į kitą įvykį lėkti. Tu gali neužbaigti, tu leiki į kitą įvykį. Negana to, tie žmonės, kurie šiandien tuose ekipažuose dirba, ne visi buvo tyrėjai. Ne visi turi tinkamas kompetencijas. Ir ščia, manau, yra silpnoji vieta, kurią ta reforma turi stiprinti. Nes ir prokurorai tyrėjų darbu yra labai nepatenkinti.

Emigrantai lietuviai sugrįžta, bet sugrįžta ne visi sąžiningi, darbštūs ir garbingi žmonės. Kartojasi įžūlius užpuolimai, turto prievartavimai, kokie buvo 1990-1995 metais. Grįžta praktika, kuri buvo anksčiau. Ir prieš ją turi būti suelteltos policijos jėgos. Ir čia būtų tinkama konsoliduoti visas pajėgas. Manau, kad kovos su gajomis flagmanas visų pirma turėtų būti prokuratūra. O po to visos kitos tarnybos.

S.MALINAUSKAS: Yra krūva įstatymų projektų. Ir prezidentės iniciatyva, kuri susijusi su STT. Iniciatyvą atsiranda, jos garšiai iškomunikuojamos, bet taip ir nepriimamos. Kodėl įvyko tas pasitarimas su institucijų vadovais? Kad būtų sužinota, kokių realiai instrumentų trūksta žinyboms, kas buvo su tais įstatymais, kurie buvo teikti ir galbūt nepelnytai sudėti į stalčių. Mano galva, tai yra milžiniška problema. Šiuo atveju tikrai reikia padaryti viską, kad jie praeitų. Aš dabar turiu labai aiškią viltį, kad iš tikrųjų taip bus.

Čia buvo kalbėta apie atlyginimus. Kas buvo daryta su policija? Buvo pasiimtas modelis, pasakyta: mes turime ribotą kiekį pinigų. Bet mes galime padaryti struktūrinę reformą, sumažinti vadovaujančio personalo ir pan., kad galėtume visiems likusiems pakelti atlyginimus. Tai buvo padaryta, buvo pakelta. Dabar jau Vyriausybė gali pasakyti: šita sistema veikia gana efektyviai, galime pakelti dar. Dabar tą patį sakome Generalinei prokuratūrai. Jūsų atlyginimai kils, bet mes nė vieno papildomo euro asignavimais atlyginimų kėlimui neduosime. Yra papildomų dalykų, kuriems galima duoti.

A.PAULAUŠKAS: Jeigu norime, kad institucijos dirbtų gerai ir žmonės jomis pasitikėtų, turime pagalvoti apie tų tarnybų vadovų tolesnį darbą. Galiu išvardinti visą plejadą vadovų, kurie pabaigę savo kadenciją vaikšto gatvėse ir jokio darbo jiems niekas nesiuolo. Turėdami tokią patirtį, tokią informaciją, tokias galimybes, šie žmonės yra palikti už borto. Turime apie tai mąstyti, kad tie žmonės rastų vietą valstybės sistemoje.

Parengė Audrė KUBILIŪTE

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.suzalgirius.lt

Vladislovas Telksnys ir jo stebuklų laukas

(Stebuklas I)

Ir kas galėtų paneigti, kad stebuklų nebūna, kai kalbiesi su 100 metų sulaukusiu kraštiečiu Vladislovu Telksniu...

„Dievulis laiko, tai ir gyvenu... Iš mano artimųjų - nei seserų, nei brolio - jau nebeliko tarp gyvųjų. Kaip gyvenu? Gerai gyvenu! Niekur nebelendu, niekur nebeeinu, žiūriu žinias per televizorių, laikraščius paskaitau, valgau, ką žmona Danutė duoda... Gerai gyvenu, bet, žinot, esu visų užmirštas... Ačiū, kad prisiminėt mane iš mano krašto...“

Taip su ponu Vladislovu kalbėjomės prieš Gedulo ir vilties dieną, o jis jau buvo pradėjęs antrąjį savo gyvenimo šimtmetį.

Gimė jis 1915 m. birželio 1 d. Ruonionių kaime, Alantos valsčiuje. Mokslus pradėjo Alantos pradinėje mokykloje ir Molėtų progimnazijoje, 1938 m. baigė „Pavasario“ gimnaziją Kaune. 1940 m. buvo suimtas, apkaltintas antisovietinių organizacijų kūrimu bei atentato prieš Dekanozovą rengimu. 1941 m., prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, kai pabėgo Kauno kalėjimo administracija, išėjo į laisvę ir V.Telksnys. Dirbo „Žaibo“ spaustuvėje. 1943 m. kartu su šešiolikos žmonių grupe, vadinama Spaudos grupe, buvo suimtas gestapo ir išvežtas į Štuthofio koncentracijos stovyklą. Antrosios sovietinės okupacijos metais dirbo medicinos felčerių ir 33 metus gyveno svetima pavarde: „Išgalvota ta pavardė buvo, negalėčiau dabar pasakyti, kodėl Lankaitis... Gal nuo lankų, pievų... O kad su ta pačia žmona gyvenu, tai kad tokioj valstybėj gyvenu, kur po vieną žmoną turim... Ar ne su humoru pasakiau?..“

vent? Gerai, kad mano mama galėjo prižiūrėti mergaitę ir mane išleisdavo į darbą. Siuntinius siunčiau ir tikėjau, kad jis sugrįš... Grįžo, bet tuomet prasidėjo, regėjosi, amžina tremtis: iš vieno kaimo į kitą... visada įtampa. Žiūrėk, atvažiuoja kokia mašina, ir drebi, kad gal jau išsiveš... Tas amžinas daužymas į duris... Pasakui jau net durų pradėjom nerakinti, tegu eina kada nori... Matyt, toks buvo Dievo vedimas, kad sugrįžčiau į savo miestą - Kauną. Aš tik tuomet pajutau, kad vėl gyvenu... Džiaugiuosi, kad dar gyvenu, matyt, tam, kad esu reikalinga Vladui...“

(Stebuklas II)

„Dabar jau nieko neberašau, bet viską turiu...“ - sako V.Telksnys.

„Manyje dar buvo gyvi prisiminimai kančių, iškentėtų Kauno NKVD rūsyje ir kalėjime, žiaurūs enkavedistų tardymai, mušimai, spardymai ir pagaliau siaubingas 1941 m. birželio 23 d. pabėgimas iš Kauno kalėjimo. Nepavykus manęs sulaužyti raudonajam okupantui, įsitraukiau į kovą su nacizmu, - taip rašė V.Telksnys „Dienovidyje“ 1993 m., minint Štuthofio Spaudos grupės 50-ąsias metines. - Dirbdamas „Žaibo“ spaustuvėje administratoriumi, suvokiau, jog būtina surasti spausdinimo mašiną. Vargome, kol mašiną perkėlėme į Vilniaus gatvėje esantį vieno draugo parduotuvės sandėlio rūšį ir ją sumontavome. Bet kai rūsysis pakvipo spaustuvės dažais ir dešimt tūkstančių laikraščio „Į laisvę“ egzempliorių iš to rūšio iškeliavo pas platintojus ir skaitytojus, o nacių saugumas ir agentai šėlo, mums, keturiems ten dirbantiems, širdyje buvo gera ir linksma.

► V.Telksnio, kaip literato, publicisto, kraštotyrininko, siekis visada buvo išsaugoti jo krašte gyvenusių, per gyvenimą sutiktų žmonių dvasios atspindį

Į pokalbį įsitraukia žmona Danutė. Ji - aktorius Donato Banionio sesuo.

„Aš dar jauna, jis - tai jau senas, - žvaliu balsu sako. - Man dar tik devyniasdešimt ketvarti... Aš gimusi gegužės 31 d., o jis - birželio 1 d. Gimtadienius galim švęst kartu... Jei nebūčiau susilaužiusi klubo sąnario prieš trejetą metų, tai dar lakstyčiau. Dabar mums padeda dukra Danutė, anūkė Eglė ir proanūkė Greta... Kiek jėgos leidžia, dirbu visą dieną. Namus sutvarkyti pasikviečiu moterį. Keliamės mes 8 valandą, rytą pradėdam su grikių arba avižinių dribsnių koše, pietūs būna ir su kotletukais, ir su dešrelėmis, dukra atneša pietų, anūkės vyras... O vakarienę būtinai pavalgom iki 18 valandos vakaro.

Labai nemėgstu šunų. Dabar kažkoks šunų kultas. Norėtum dar pamiegot, o jie pradeda šeštą valandą loti, kartais ir visą dieną... Kai kaime gyvenom, tai turėjom, o mieste tai labai jų nemėgstu. Tik aplinką teršia...

Aš tai miestietė. Ir kas galėjo pagalvoti, kad gyvensiu kaime! Labai, labai sunkus buvo mano gyvenimas, ištėkęjus... Buvau jauna, gimė duktė, vyrą suėmė... O kaip gy-

Deja, man ten dirbti teko neilgai. 1943 m. balandžio 29 d. rytą atėjusį į darbovietę gestapas mane suėmė, atvežė į Kauno gestapo rūšį ir įgrūdė į vieną prie sienos prigludusių dėžių, panašių į spintą. Kitą rytą, išleistas iš „spintos“, pamačiau dar penkiolika tokio pat likimo draugų. Kelyje į nežinomąbę susipažinome. Tai buvo Vilniaus ir Kauno žurnalistai ar kiti spaudos darbuotojai.

Per Rytprūsių kalėjimus 1943 m. gegužės 7 d. mūsų grupė atsidūrė Štuthofe, kur suradome ir kovo 16-17 d. suimtus pirmosios grupės lietuvių inteligentus. Sužinojome, kad 5 jų draugai jau išrūko pro krematoriumo kaminą, kiti 4 išrūko mums pradėjus vilkti kančių „vežimą“.

1943 m. gegužės 31 d. po pietų Štuthofio koncentracijos lagerio istorijoje įvyko tarytum stebuklas. Likę gyvi 37 pirmosios grupės lietuviai buvo paskelbti „garbės kalininiais“.

Po dešimties mėnesių mūsų - tai yra antrosios - grupės vargų ir kančių, kai labiau panėšėjome į skėrius negu į žmones, išgirdome dar vieną Štuthofe negirdėtą dalyką: mūsų grupę paleidžiama į laisvę. 1944 m. vasario 25 d. ji, šiek tiek sumažėjusi, sargybos lydimu, išvyko iš to pragaro.

Elitos nuotr.

Grįžęs sužinojau, kad mane suėmus mūsų pagrindžio spaustuvė dirbo be sutrikimų. Be laikraščio „Į laisvę“, joje buvo išspausdinta „Pogrindžio kuntaplis“, „Lietuvos judas“, „Vardan tiesos“. Gestapui jos nepavyko surasti. Tačiau atvirai džiaugtis laisve tuomet negalėjau. Po keturių savaitių gestapininkai atėjo į mano namus manęs antrą kartą suimti. Laimė, nebuvau namuose. Pasikeitęs pavardę, pabėgau iš Kauno...“

Iš Štuthofio Spaudos grupės kalinių gyvas tėra likęs tik V.Telksnys. Ir tai yra gyvos atminties stebuklas.

(Stebuklas III)

Šiandien V.Telksnys su žmona Danute gyvena Kaune, tame pačiame name, kur iš tremties grįžę gyveno ir Lietuvos prezidentas Aleksandras Stulginskis su žmona Ona. Taigi viena istorija papildo kitą istoriją...

1990 m. lapkritį Vladislovas apsilankė buvusį Štuthofio koncentracijos lagerį, dabar tapusį muziejumi. Vėliau jis tai aprašė: „Didžiulis pelenų kalnas dingęs. Tik mažytė tų pilkų pelenų dalelė, patekusi po stiklu į ilgą, siaurą muziejaus stendą. Pelenai seniai išvežti į aplinkinių ūkininkų dirvas. To pelenų kalno vietoje net žolė nenoriai auga.

Naujasis lageris, kuriame buvau marinamas badu, daužomas, gainiojamas ir kankinamas, išnykęs, ten žaliuoja tamsiai žalia tanki žolytė, muziejus sukoncentruotas senojo lagerio barakuose. Ligoninės barakų likę tik siauručiai pamatėliai. Toje vietoje, kur gulėjau su lenku Juzeku kraujo, išmatų ir gleivių buzoje, nepastebimai sulinko keliai - su-

klupau. Per skruostus ėmė riedėti ašaros: „Viešpatie, štai čia Tu man parodei stebuklą, kada mano skeletą, aptrauktą pageltusios odos plėvele ir dvokiantį, kaip Lozorių, prikelei ir išvedei iš mirštančiųjų pastogės pas draugus į valdkoloną. Argi aš tada, gulėdamas, kai mano gyvybė geso ir net nežinojau, kiek kartų buvau netekęs sąmonės, galėjau pagalvoti, kad ištrūksiu iš čia, ir Tu mane su draugais, pervedęs kaip žydus per Raudonąją jūrą, išvesi į laisvę, į Tėvynę Lietuvą, o aš po 46-erių negandų ir klajonių metų galėsiu atvykti kaip nepriklausomos Lietuvos sūnus.“

„Kaip mes džiaugėmės Lietuvos Nepriklausomybe! - pokalbio metu prisiminė ponias Danutė. - Buvo dar gyvos mano mamos draugės, tai mes ėjom ir džiaugsmingai sveikinom jas su Lietuvos Nepriklausomybe. O jos, būdamos pensininkės, sakė, vaikeliai, pažiūrėkit, kas salės viduje - išparceliuos jie Lietuvą...“

Prie Smetonos Kaune buvo tik du milijonieriai: bankininkas Vailokaitis ir Mėsos fabriko direktorius Lapėnas. Šis pasistatė 6 aukštų namą su liftu, ėjom žiūrėt, kaip stebuklo... Tai jį pasodino į kalėjimą už turto iššvaistymą, o šiandien Lietuvoj gali prašvilpti 22 tūkstančius milijonų, ir niekas tavęs nepasodins... Aš galvoju, ar ką Lietuvai davė tas Vladislovo patriotizmas ir pasiaukojimas?..“ - garsiai išdrįso pamąstyti žmona Danutė.

„Kaip aš gyvenu? Gerai gyvenu. Tik esu užmirštas...“ - sakė 100 metų sulaukęs kraštiecis V.Telksnys. Ir tuose žodžiuose nuskambėjo liūdna gaida...

POST SCRIPTUM

Mano pašnekovas su žmona Danute senstelėjo pora metų, bet tai tik pagilino gyvenimo stebuklų lauką. V.Telksnio, kaip literato, publicisto, kraštotyrininko, siekis visada buvo išsaugoti jo krašte gyvenusių, per gyvenimą sutiktų žmonių dvasios atspindį, „kadangi jie, atėję į šį pasaulį, kaip ir kiekvienas, turėjo teisę gyventi ir, iš jo išėję, būti neužmiršti“. Ir nors dabar jis jau neberašo, bet viską dar saugo savy, rankraščiuose ir knygoose.

Jo kūrybinėje biografijoje atsiminimų knygos: apie gimtinę „Nuo Kėgžlio ligi Alantos“ (1999), apie Štuthofio koncentracijos stovyklą „Kamino šešėlyje“ (1996), gyvenimą po jos „33-ji metai svetima pavarde“ (1993). Taip pat apysaka „Prašiau sušaudyti“ (2007). Daug straipsnių įvairiomis temomis yra paskelbęs periodiniuose leidiniuose.

„Supančios mus visus ir klestinčios negerovės: vagystės, girtuokliavimas paskatino mane imti į rankas plunksną ir rašyti pjeses“, - sakė autorius. Jis yra parašęs ir režisavęs pjeses „Aš kaltas“, „Mano Anuprėlis“, „Gydytoja teisi“, „Teismas eina“, „Būk prakeiktas“. Pagrindinius vaidmenis atlikdavo jo žmona Danutė. Pjesės buvo suvaidintos Raudenų kultūros namuose. Jas matė, anot autoriaus, ir Klaipėdos dramos teatre, Pakruojo, Šiaulių, Raudondvario kultūros namuose.

Greta felčerio darbo, kurį jis dirbo tarybiniais metais, jame gyveno ir teatro dvasia. Įžengęs į antrąjį savo gyvenimo šimtmetį, jubilias sakė, kad visa tai ėjo iš jo vidaus.

Greičiausiai todėl, kad turėdamas vidinės romantikos jis negalėjo atvirai jos išreikšti, o teatras buvo atvira jausmų erdvė: „Jis vaikystės mane žavėjo vaidinimais ir vaidintojai, todėl klotimų teatre visada buvau pirmuoju žiūrovu. Matyt, dėl to gyvendamas Kaune lankiau Valstybės teatro aktorius Balio Lukošiaus kursus, kuriuose jis supažindino su režisūros ir vaidybos menu.

Išmoktas žinias panaudojau gyvendamas ir dirbdamas Saločiuose, Šakynoje ir Raudėnuose. Saločiuose subūriau gimnazijos pedagogus ir salotiečiai mokyklos scenoje pamatė „Brandos atestatą“. Ypač daug savo laisvalaikio paaukojau Raudėnuose, pasisūlęs vadovauti kultūros namų dramos saviveiklininkams. Džiaugiausi, kad su manimi kartu žmona Danutė, ji pagrindinių vaidmenų atlikėja ir grimuotoja.“

Anot pono Vladislovo, tik čia jis jautęs džiaugsmą ir nusiramimą...

Nutilus V.Telksnio - vienintelio tokio amžiaus sulaukusio Molėtų krašto literato - šimtmečio minėjimui, beje, Kaune jį organizavo Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos karininkų ramovė, kur jubiliatui buvo įteiktas Kauno miesto burmistro Jono Vileišio pasidabruotas medalis bei Lietuvos kovų didžiojo kryžiaus ordinas, Molėtų viešoji biblioteka sulaukė kito kraštiečio Antano Pivoro dovanos, priminsiančios, kad ponas Vladislovas niekada nebuvo nutolęs nuo savo gimtojo Alantos krašto. Tai V.Telksnio laišakai, sveikinimo atvirukai, įvairių švenčių progomis rašyti A.Pivorui.